

mentats en llatí, comparant-lo amb la formació de *Caesar* (derivat de *caesus* 'tallat, objecte d'excisió', junt amb *Caeso*) i formes semblants, amb penoses combinacions analògiques per explicar-se els detalls de la terminació, i tot desestimant el fet que tals formacions cauen dins el terreny de l'onomàstica, donava per assentat que es tractà primerament d'un diminutiu.

M-Lübke, demostrant la inversemblança de tot això (ib. XIII, 50, posà de relleu que ni tal derivació donaria compte de l'ús per designar precisament un nom d'arbre, ni menys l'aplicació d'un diminutiu a un arbre gran i de forma precisament allargassada: conclouia admetent que es tracta d'una formació no llatina. De fet, com hem vist a l'article *ALBECA*, per més que hàgim d'estar segurs del caràcter indoeuropeu del mot i partir de l'icèr. *ALBĪOS* 'blanc', no hi ha raó que obligui a considerar que és llatí ni italià un mot d'aquesta família, car el lèxic no dóna menys base per atribuir-lo al cèltic o lígur (sigui o no «sorotàptic» aquest); i, com sigui que les formacions en *-ĀROS* estan precisament molt descabdellades en aquestes llengües (mentre que en llatí la fonètica històrica hauria exigit formalment la degradació en *-ERUS*, i en les altres llengües itàliques caldria *-f-* en lloc de la *-b-*), podem donar aquesta conclusió com a segura.³

Per bé que no sigui en forma palesa o ben inequívoca, l'àrea del mot reforça aquesta conclusió i en un sentit no tan favorable al cèltic com a les llengües para-cèltiques. Val a dir que avui el tipus *ALBĀRUS*,⁴ esdevingut ambigu per raons fonètiques i analògiques semblants a les dels dialectes catalans, deu haver desaparegut en molts llocs, víctima de l'homonímia sobretot: no sols en italià normal, on s'ha confós enterament amb *albero* 'arbre'; ja hem vist el que passa en la llengua de Mistral, però sembla que formes com *aubro* (*aubra*) sobreviuen en parlars de Provença, dels Alps i d'alguna vall valdesa i delfinesa. D'altra banda formes com *albere* han passat als parlars alamànics de la Suïssa oriental (i fins més enllà, en direcció a Alsàcia i Àustria), així com al romànic de Rètia i Lombardia, si bé en part es tracta de l'auró o del «pioppo» (Jud, *BDR* III, p. 4n.; Kluge, *Wb.*, 10). D'altra banda M-L. n'indica alguna supervivència a Sardenya (autòctona o intrús genovès?) i sembla que ressurgeix en el Sud d'Itàlia, per bé que el sic. i calabr. *arvanu*, *-annieddu*, haurien de presentar una dissimilació partint d'*arvaru*, i el sentit allà no és 'alber' sinó 'trèmol' o una espècie de vern: això és almenys el convenciment de Rohlf's, *ARom.* VII, 450; VI, 294. El que és segur, doncs, en conclusió, és almenys que el català és la llengua romànica on aquest mot de substrat ha sobreviscut més robustament, però en altre temps la seva àrea degué ser més àmplia, sobretot cap a la direcció dels Alps. Cal deduir-ne que hem de pensar en el grup sorotàptic-líгур molt més que en el cèltic, com dóna a entendre així mateix l'absència en castellà i en francès.

DERIV.: *Alberenc*, *albell*, *albellà*, com a nom

d'un bolet (*Alcm*). *Albereda* [*bareda*, 1202, veg. supra]; per al sentit precís, veg. supra la dada de la Vilella Baixa; a l'Ebre s'usa una forma amb metàtesi *aybadèra* (Benissanet, que a Móra, 1936, m'expliquen com a 'arbreda, generalment d'àlbers'); és molt notable la forma d'Ulldemolins (1936), amb consonantisme mossàrab conservat *aybirèta* (també a la Vilella em semblà que l'informant vacil·lava entre *ayberèta* i allò, per més que acabà decidint-se pel normal *ayberèda*); en els docs. del Consell de Cent s'esmentà sovint *albereda* o *albers* més enllà de la Riera de Sants i cap a Molins de Rei o Sant Boi, fins més enllà de la qual arribaven de costum els Consellers en anar a rebre reials persones i magnats de primer pla (cites del *DBal.*, en Comes, a. 1583, i del *Dag.* en els *Ardits*, de c. 1460 i 1450-60). Ignorem d'on surt el mot *albera* 'ribera plantada d'àlbers', solament registrat en el *Dfa.*, però dono per segur que resulta només sigui d'un malentès (que convindria esborrar del llibre) d'un topònim, sigui d'una alteració fònica o gràfica d'*alberera* per *albereda* (cf. *aubadera* supra).

Com a resultat de la crisi formal soferta, el mot *alber* ha estat substituït en part del territori per formes homònimes, de la mateixa família però no iguals; ultra *alba* de què he parlat, el val. *pòpul albér o blanc* indicat per Cavanilles (*Obs.* II, 329); i en particular *elbar* (pron. *albá*), la forma que avui predomina en el Pallars Superior: a Espot i Vall d'Assua (Rialb, Seurí, 1958), i a tota la Vall de Cardós (des de Farrera, 1934, i veg. més dades en Krüger, *Hochpyr. A.* I, 48), si bé com a topònim resta *álbe*, quasi allí mateix, a Dorve, ço que em fa creure que és una substitució bastant recent; a Seurí l'*Albar de Llecai* és una partida on em diuen que «hi havia molts *albas*»: això dóna a entendre que la substitució s'operà partint d'un ús d'**albrar* (després dissimilat), com a collectiu en *-ARE*, amb el valor d'**albereda*', més tard aplicat a l'individu, quan aquest donà peu a malentesos amb *ARBOR*, car de fet l'arbre es diu *álbre* a gran part del Pirineu; el valor collectiu apareix conservat en docs. del Matarranya, com una llista de béns dels veïns de la Torre del Comte de 1463): «cases, corals --- olivàs, ortes, terres, possessions hermes et laurades, regadius e *albars*, bèsties grosses e menudes» (*Bol. de Hist. y Geogr. B. Aragón* I, 130). Més a l'O. i Nord, la mateixa forma designa altres arbres semblants: comenger *aubà* «viburnum opulus», que ja apareix com a topònim, *Padoen del Aubar*, el 1203 (Mondon, *Grande Charte de St. Gaudens*, pp. 205, 213); i a l'alt Aragó, de cap a cap, *albar* és el bedoll, almenys fins a Jaca: ho observo a Saünc, Plan, Bielsa, Torla, Linás de Broto i a tota la Vall de Tena (Panticosa, Oz, etc., 1964-65).⁶

¹ És clar que sovint la frase no ens ho aclareix (Font de l'*áub* a Clariana de Cardener, 1964), i, fins en català occidental, el plural és sempre ambigu: *álbes* a Estamariu (1935), *áybes* a l'Ebre i a Massalcoreig (1926, 1935). *Terra delz álbes* a Dorve, tant podria ser femení com masculí, donat el funcionament de l'article en l'Alt Pallars. — ² En